מסורת השס

משום דאפכי להו · דרבי מאיר לדרבי יהודה ודרבי יהודה לדרבי מאיר: **איכא למיטעי** · ואומר תרגום כתוב בתורה ואתן למיבתב תרגום בתורה: **אכל ברכות** · הכל יודעין שאין ברכות כתובין בתורה: **קלופות** · לא ידעתי מה הן ויש מפרשין הן העשוין לספרים שלנו שאינן עשוין בגיליון: **בימה** · שהיו עושין תורה אור למלך בפרשת המלך כדאמרינן במסכת סוטה (דף מא·): **יעמידנו על הספר** · כנגד הספר שסש רחוי להדקו יפה: **הגולל ספר תורה** · מעניין לענין והוא יחיד וספר תורה מונח לו על ברכיו גוללו מבחוץ העמוד שהוא חוצה לו גוללו ויגול מלד חוץ לגד פנים שאם יאחוז עמוד הפנימי ויגול לגד החוץ יתפסנו החיצון ויפול לארץ: **וכשהוא מסדקו** · כשגמר מגגולו וכא להדקו יאחוז בפנימי ויהדק על החיצון כדי שלא יכסה הכתב בזכרותיו שמטה להראות את [הכתב אל] העם כשמהדקו במסכת סופרים*: **עשרים שקרלו** · שנאספו וקרלו הג' לו הז' כחוק היוס ולפי שאין קורין בתורה פחות מעשרה נקט י' שקרלו בתורה: **משמשמין בבת קול** · אם בלבו להתחיל דבר ושמע קול או"הין" או"לאו" אולך אחריו ואין כאן משום ניחוש: **קל גברא במפא** · קול שאינו מצוי הוא וכת קול בתה אליו: **והוא דאמר מין מין לו לאו לאו** · שנכפל ב' פעמים: **נעימה** · כגון טעמי המקראות: **ערוס** · בלא מטפחת סביב ספר תורה: **ואל יגלול ספר תורה** · בתוך המטפחת: **וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל** **מיקן נסס לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת** · למה הוצרך לכתוב כאן "וידבר משה" וכי כל המצות כולן לא אמרן משה לישראל מה "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" מלמד שהיה מדבר עמהן הלכות כל מועד ומועד בזמנן להודיע חוקי האלהים ותורותיו וקבלו וקיימו שכר המצות עליהם ועל בניהם אחר ובאחר:

[גיטין כח· מנחות ל: ועי' קדושין נט:]

[ע' תוס' מנחות ל: ד"ה ולימא]

[פ"ג ה"י ופי"ד ה"י"ד] [מ"ס פ"ג ה"י"]

[ברכות מז:]

[פירושו עי' תוספות סנהדרין יא· ד"ה בת קול]

הדרן עלך בני העיר
וסליקא לה מסכת מגילה

שבת יד· ע"ש [מסכת סופרים פ"ג הל' מז]

* בלשון הגאון הסוגר"מ בעי' תיקון

ויקרא כג

נעיל ד.

*מָשׁוֹם דְּאַפְכִי לְהוּ ת"ר פותח וקורא ומברך וחוזר ופותח וקורא דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר *פותח ורואה ומברך וקורא מאי טעמא דרבי מאיר כדעולא דאמר עולא מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה הבא נמי כדי שלא יאמרו ברכות כתובין בתורה, ורבי יהודה תרגום איכא למיטעי, ברכות ליכא למיטעי, אמר רבי זירא אמר רב מתנה הלכה פותח ורואה ומברך וקורא" ולימא הלכה כר' יהודה? *מָשׁוֹם דְּאַפְכִי לְהוּ. אמר ר' זירא אמר רב מתנה "הַלּוּחוֹת והבימות אין בהן משום *קדושה *אמר ר' שמעיה אמר ר' יוחנן "הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר ואמר ר' שמעיה א"ר יוחנן "הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים ואינו מהדקו מבחוץ, ואמר ר' שמעיה א"ר יוחנן עשרה שקראו בתורה הגדול שבהם גולל ספר תורה, "הגוללו נוטל שכר כולן דאמר ר' יהושע בן לוי עשרה שקראו בתורה הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן, *שכר כולן סלקא דעתך? אלא אימא קיבל שכר כנגד כולן ואמר ר' שמעיה אמר ר' יוחנן "מנין שמשתמשין *בבת קול? שנאמר "ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר" והני מילי דשמע קל גברא במתא וקל איתתא בדברא והוא דאמר "הין הין" והוא דאמר "לאו לאו" ואמר ר' שמעיה אמר ר' יוחנן כל הקורא בלא "נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו' מתקיף לה אביי משום דלא ידע לבסומי קלא "משפטים לא יחיו בהם" קרית ביה? אלא בדרב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה עליהם הכתוב אומר "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם". *אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן "כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום, ערום סלקא דעתך? אלא אימא נקבר ערום בלא מצות, בלא מצות סלקא דעתך? אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה אמר רבי ינאי בריה דרבי ינאי סבא משמיה דרבי ינאי רבה מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" מצותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו: ת"ר *משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג:

הדרן עלך בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה

הפנימי · ואריב"ל י' שקראו בתורה הגולל ס"ת · כלומר המשלים נותנין לו שכר כנגד כולן · וא"ר יוחנן מנין שמשתמשין בבת קול שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך וגו' והוא דשמע קל גברא במתא וקל איתתא בדברא והוא דאמר הין הין או לאו לאו · ועוד אמר הקורא בלא נעימה והשונה בלא זמרה · ג) ומתמהינן משום דלא ידע לבסומי קלא אינון דוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם · אלא הכי קאמר ב' תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואינן נוחין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים והם לא טובים זה לזה ומשפטים לא יחיו בהם · א"ר יוחנן האוחז ס"ת ערום נקבר ערום · בלא אותה מצוה · א"ר ינאי תיגלל המטפחת ואל יגלל ס"ת כלומר בלא מטפחת · מצוותן שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו · ת"ר משה תיקן לישראל שיהו שואלין ודורשין הלכות פסח בפסח ועצרת בעצרת והחג בחג: הדרן עלך בני העיר:

ז) עי' כתוס' כאן ד"ה אלומות מה שהקשו על פירוש הערוך שהוא כפירוש רבינו ותמהם לפי מש"כ רבינו דמיירי אם כלה הכתב וגנזו מ"מ וכעין זה תירץ הש"ס בשבת קמו בלה שאני ע"ש היטב. ב) אולי נ"ל הכרך החיצון יגלול על הכרך הפנימי שאם יגלול מן הפנימי על החיצון יפול החיצון וכו' וע"ש בזה. ג) נ"ל עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים.

סליקא מסכת מגילה, שבח לרב עלילה, ברכה ותהלה, תפארת וצהלה, ירום קרנו למעלה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גוללו וכו' ותכנעים תיבות יש בתורה · נ"ב פי' כתורה ה' תמימה עד מצות ה' כרה יש כ' תיבות וכפסוק הא' תמים דרכו עד זולתי אלהינו יש ג"כ כ' תיבות: (ב) בא"ר ולכתחלה הוא גוללו · נ"ב אע"ג דקלכה כר' יהודה שאינו מחוייב לגוללו [קודם הכרכה הייט] דלא עביד איסור להניח [את הספר] פתוח ולברך אחר אם סותמו ומברך עליו טפי אלכך לכתחלה כו':

גליון הש"ס

גמ' משום דאפכי להו·גיטין כח ע"א מנחות ל ע"ב: שם מנין שמשתמשין בבת קול· ע' מו"ק שפ"ו מ"ז דיבמות:

עין משפט נר מצוה

[ערך נמוחת]

צא א מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קנט סעיף ד:

צב ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע א"ח סימן קמה סעיף ג:

צג ג מיי' פ"ו מהלכות ס"ת ד טוש"ע א"ח סי' קנד סעי' ז וטוש"ע י"ד סי' רפב סעיף יד:

צד ד מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' כד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קמז סעיף ג:

צה ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

צו ז טוש"ע שם סעיף ח:

צז ח מיי' שם הל' יח:

[גי' הרא"ש קדושת ארון ויש בהן קדושה בהכ"נ]

צח ט מיי' פ"י מהל' ס"ת הל' ו טוש"ע שם סעיף א וטוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ד:

צט י טוש"ע א"ח סימן קמז סעיף ה:

ק כ מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה ח:

[כ"ה במס' סופרים פי"ג ה"מ]

[יש מגיהין שנ"ל אפילו לר' יהודה· עיין בקיקיון דיונה]

נוסח אחר לא ידוע בעת שאבדים עליה לתורה

נוסח מבנה מיאמרות של רשב"ל אמר ר' יוחנן בדברון: • גלות סת • ליאמר בבית קדל • ליאמר תורה בלי נעימה

נוסח אין לאחוז קלף ספר תורה אלא באמצעות מטפחת

רבינו חננאל

שחרית שם קורין במנחה בשבת ובשני ובחמישי ובשבת הבאה: ת"ר פותח ורואה מברך וקורא דברי ר' יהודה והלכה כמותו· מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן· כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה· אמר שמואל הלוחות והבימות· פירוש החלק של מעלה ושל מטה ושל בין הדפין של ס"ת אין בהן משום קדושה ה) כלומר אם יכלה וינגנו ויתהך החלק שם אין בו משום קדושה· א"ר יוחנן הגולל ספר כו' פירוש שאם יקרע יקרע בתפר· ועוד אמר הגולל ספר כו' פירוש מבחוץ כלומר כשהוא מונח הספר בחיקו הכרך ב) החיצון שם גלל מן הכרך הפנימי· שאם יגלול על הפנימי מן החיצון יפול החיצון לארץ וכשהוא מהדק מחזיק החיצון ומהדק

הלוחות

והבימות אין בהן משום קדושה· פירש בערוך* גליוני ספר תורה שלמעלה ושלמטה ושל בין דף לדף וקשיא דהא פרק כל כתבי (שבת דף קמז·) תנן בהדיא דמטמאין את הידים ויש לומר דהתם ר"ל כל זמן שהן מחוברין בספר תורה והכא מיירי היכא דגייז ואלכתי קשה שהרי התם מיבעיא לן היכא דגייז לי יש בהן קדושה לי לא, ואמאי לא פשיט ליה מהכא: **גוללו** מבחוץ וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים· פר"ח דקאי אקשר מטפחת כשקושר מטפחת סביב הס"ת יהא הקשר מבפנים כלפי הכתב שאם יהיה מאחריו כשיפתח הספר תורה יהיה לריך להופכו על הכתב להתיר הקשר ואין זה דרך כבוד· והגהו לומר כשמוליאין ספר תורה הני פסוקי דרחמי תורת ה' תמימה עדות ה' נאמנה פקודי ה' ישרים מצות ה' ברה לפי שמתן שכרם בגדם ואחר כך אומר גדלו שם בו שם תיבות כנגד שמה לעדים של נושאי הארון (שמואל ב ו) (ח) ומ' תיבות יש בתורת ה' תמימה כנגד המ' יום שבהם ניתנה התורה ואח"כ פותחו למקום שילה לקרות בו וקורא כהן (ב) ולכתחילה הוא גוללו וסותמו קודם שיברך כדי שלא יאמרו ההמון שהברכות כתובות בו אבל בדיעבד אין לחוש שהרי לא שביחי עמי הארץ כל כך עתה אבל לאחר שקרא בו ולחי לריך לגוללו *קודם שיברך *כר' יהודה: **גדול** שבכולן גולל· לפי שהוא כבודו וגם לפי שהוא גדול שבכולן כדיי הוא ליטול שכר כנגד כולם כדאמר רבי יהושע: **מנין** שמשתמשין בבת קול· בירושלמי (שבת פרק במה אשה) תני כתיב לא תגנבו ולא תעוגנו ואף ע"פ שאין ניחוש יש סימן: **והשונה** בלא זמרה· שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה לפי שהיו שונין אותן על פה וע"י כך היו נזכרים יותר: **בלא** אותה מצוה· י"מ מצות אחיזה וקשה מאי רבותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן לכך פירש ריב"ל בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה שאם אחז ספר תורה ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה וכן אחזו לגוללו או להגיהו אבל אחזו במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד:

הדרן עלך בני העיר
וסליקא לה מסכת מגילה